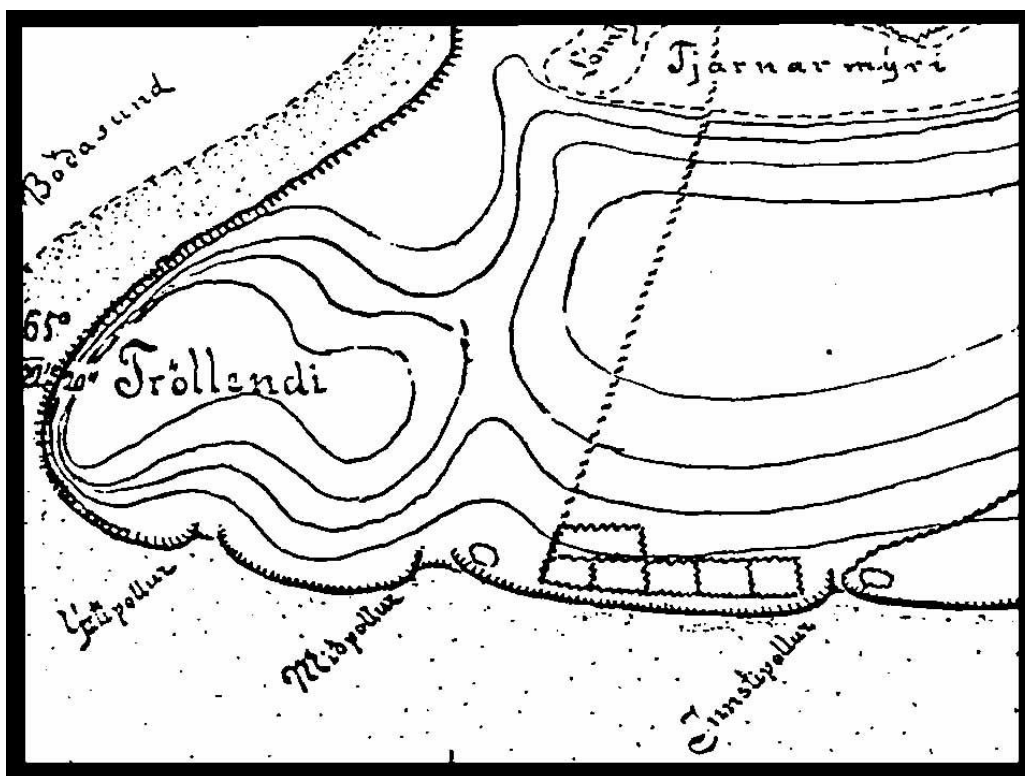

Tröllendi, Flatey á Breiðafirði Fornleifaskráning vegna deiliskipulags

Magnús A. Sigurðsson

Mynd á forsíðu: Mynd 1: Tröllendi. Hluti af korti Samúels Eggertssonar frá 1910.

© 2000 Þjóðminjasafn Íslands/Magnús A. Sigurðsson
Öll réttindi áskilin.
ISSN 1560-8050
Prentun/umbrot: ????????????

Efnisyfirlit

Efnisyfirlit.....	3
Inngangur.....	?
Framkvæmd.....	?
Fornleifaskráning.....	?
Heimildir.....	?

Inngangur

Vegna fyrirhugaðrar byggingar olíubirgðarstöðvar og rafstöðvarhúss á Tröllenda í Flatey á Breiðafirði, var farið fram á það við minjavörð Vesturlands og Vestfjarða, að hann athugaði um fornleifar á viðkomandi lóð, en eigi er hægt að samþykkja deiliskipulag án undangenginnar skráningar, eða einsog segir í 18. grein Þjóðminjalaga nr. 88/1989:

...Skylt er að fornleifaskráning fari fram á skipulagsskyldum svæðum áður en gengið er frá skipulagi, eða endurskoðun þess og skal Þjóðminjasafn eiga samvinnu við skipulagsyfirvöld um það...

Í 64. grein reglugerðar um Þjóðminjavörslu (334/1998) er nánar kveðið á um fornleifaskráningu:

...Fornleifaskráning skal gerð undir stjórn fornleifafræðings. Við fornleifaskráningu skal þess gætt, að teknar séu saman ritaðar jafnt sem munnlegar heimildir um fornleifar og allir minjastaðir kannaðir á vettvangi, hvort sem fornleifar eru sýnilegar á yfirborði eða ekki. Allir minjastaðir skulu færðir á kort og gerðar lýsingar og uppdrættir af þeim minjum sem sýnilegar eru. Fornleifaskráningu telst því aðeins lokið að út hafi komið fjölrítuð, prentuð eða stafræn skýrsla um hana. Skylt er að fornleifaskráning fari fram áður en gengið er frá skipulagi eða endurskoðun þess samkvæmt skipulagslögum....

Í skipulagsreglugerð nr. 400/1998, grein 4.20.1 stendur:

Í svæðis- og aðalskipulagi skal auðkenna og gera grein fyrir þjóðminjum, staðsetningu þeirra og helstu einkennum, hvaða landnotkun er fyrirhuguð á svæðunum og hvaða reglur gilda á hverju þeirra um umgengni og mannvirkjagerð, í samræmi við ákvæði þjóðminjalaga.

Skylt er að fram fari fornleifaskráning áður en gengið er frá skipulagi, sbr. 3.2. Fornleifaskráning skal taka mið af þeirri nákvæmni sem skipulag er unnið í og frekari skráning eftir atvikum fara fram í tengslum við gerð deiliskipulags þar sem mannvirkjagerð er fyrirhuguð.

Mjög brýnt er að sinna fornleifaskráningu áður en hafnar eru framkvæmdir því að ómetanlegar minjar geta legið hvar sem er. Allar framkvæmdir eru því viðkvæmt mál því að ekki er vitað hvað leynist á viðkomandi svæðum. Því getur það verið framkvæmdaaðila í hag að láta fram fara fornleifamat áður en hafist er handa, sbr.

20. grein þjóðminjalaga:

Nú finnast fornleifar sem áður voru ókunnar og skal finnandi þá skýra Þjóðminjasafni Íslands frá fundinum svo fljótt sem unnt er. Sama skylda hvílir á landeiganda og ábúanda er þeir fá vitneskju um fundinn. Ef fornleifar finnast við framkvæmdir skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd verks uns fenginn er úrskurður fornleifanefndar um hvort verk megi fram halda og með hvaða skilmálum.

En hvað eru fornleifar?

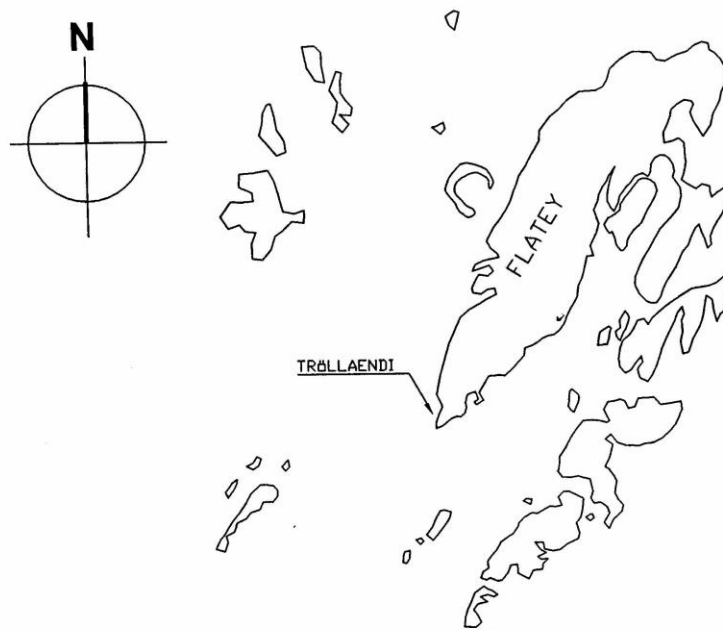
Í 16. grein Þjóðminjalaga er þessi skilgreining:

Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á,...

Að jafnaði teljast minjar 100 ára eða eldri til fornleifa, en heimilt er þó að friðlýsa yngri minjar,...

Ekki er um stórt svæði að ræða í þessu tilviki en hér hefur verið byggð frá landnámi, og því er brýnt að fara að öllu með gát.

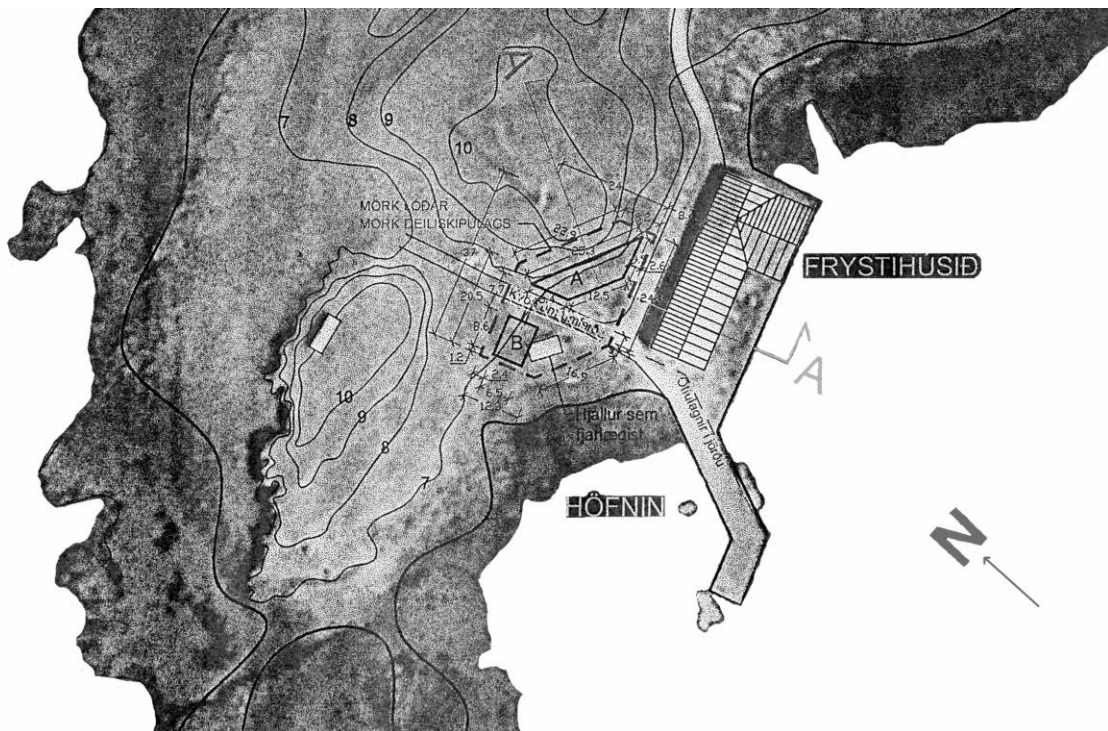
Framkvæmd

Mynd 2: Afstöðumynd af Flatey.

Fyrirhugað er að byggja rafstöð og olíubirgðarstöð á vesturenda Flateyjar, á svokölluðum Tröllenda. Stærð lóðarinnar er 685 m², en byggingarreitirnir eru 2, A og B. Stærð A er 125m² og B 55m². Rafstöðina á að byggja í klettunum ofan við frystihúsið, en 2 olíugeyma á að grafa í jörð rétt þar vestanmegin. Stærð rafstöðvarinner er um 20-25 m² en tankanna 2 x 1,5 x 5 m.

Mynd 3. Framkvæmdasvæði.

Fornleifaskráning

Til er bráðabirgðaskráning fornleifa í Flatey, eftir Ágúst Georgsson. Þegar unnið var að aðalskipulagi Flateyjar á Breiðafirði 1990-2010, var þess farið á leit við Ágúst Georgsson að hann sinnti fornleifaskráningu. Vegna anna var samþykkt að gerð yrði svokölluð fljótaskráning með það fyrir augum að kanna lauslega hvaða minjar væri að finna í eyjunni. Heildarfjöldi minja reyndist vera um 60-70 ef að líkum lætur. Ekki komu fram neinar minjar á tilvonandi framkvæmdasvæði en Ágúst tekur fram í skýrslu sinni að nánari skráning þarf að fara fram í eyjunni.

Mynd 4. Byggingarreitur A. Horft í NNA.

Mynd 5. Byggingarreitur A. Horft í NA.

Mynd 6. Byggingarreitur A, séð ofanfrá. Horft í S.

Mynd 7. Byggingarreitur B. Horft í ASA.

Mynd 8. Byggingarreitur B. Horft í A.

Til er svæðaskráning yfir Flatey, þar sem kemur í ljós að mikið er um um menningarminjar og heimildir um Flatey svo fara verður mjög varlega í allt jarðrask. En þar sem engin sjáanleg merki eru um mannvistarleifar sé ég ekkert sem mælir á móti þessari framkvæmd samkvæmt þjóðminjalögum.

Heimildir

Ágúst Georgsson. 1990. *Bráðabirgðarskráning fornleifa í Flatey á Breiðafirði*. Óbirt.

Eylanda I. 1996. Ábúendur í Flateyjahreppi og þjóðlífsþættir. Þorsteinn Jónson (Ritst). Reykjavík.

Eylanda II. 1996. Ábúendur í Flateyjahreppi og þjóðlífsþættir. Þorsteinn Jónson (Ritst). Reykjavík.

Örnefnastofnun. Flateyjarhreppur, Flatey.